

Herrarbetsvandringar

Dalarna var tidigt överbefolkat, från 1500-talet tvingades många av landskapets invånare söka sig bort på arbete. Man gick på herrarbetsvandringar till Stockholm och andra större städer – herrarbete kallades det eftersom man arbetade åt «herrar», det vill säga folk som kunde betala. Kring 1800-talets mitt kunde upp emot 4 500 personer delta i arbetsvandringarna, de allra flesta från övre Dalarna.

Man drog iväg kring 1 maj. Vandringen på cirka 40 mil tog omkring en vecka, ungefär lika många kvinnor som män deltog. Till slåttern måste man hem till Dalarna, men framåt hösten var det dags för en ny arbetsvandring. Många gick också en extra vända fram och tillbaka för ett husförhör, ett bröllop eller annan viktig händelse på hemorten.

Dalfolket var uppskattad arbetskraft, flitiga och pålitliga arbetare. Männerna var ofta timmermän, snickare, vedsågare medan kvinnorna kunde arbeta som roddare, mursmäckor eller trädgårdskullor.

Visa hänsyn

Dalkarlsvägen har en varierad sträckning – leden går genom allt från storskog till odlade och bebyggda trakter. Det gäller att vi som vandrar visar hänsyn mot såväl människor, som djurliv och växtlighet efter vägen.



Väghistoria

Dalkarlsvägen var från början alla de stigar och vägar som dalfolket använde sig av på sina herrarbetsvandringar. Många av dem är idag utplånade – överbyggda eller igenvuxna, men mycket finns kvar och ingår i det som idag är den moderna Dalkarlsvägen.



Glöm inte kartan!



Dalkarlsvägen är mestadels väl skyltad, men genom tätorter saknas markeringar helt, även andra delar kan vara omarkerade.

En bra karta är *Lantmäteriets terrängkarta*:

- kartblad 655 Mora
- kartblad 647 Sollerön
- kartblad 656 Furudal (vid Tammeråsen)



Sträckning • 26 km

- ▶ Orsa, kyrkan (0 km)
- ▶ Vägövergång E45
- ▶ Viborg, bystugan (5 km)
- ▶ Vägövergång Långbromyren (10 km)
- ▶ Brunnvasselbodarna (16 km)
- ▶ Ickån, bro och raststuga (21 km)
- ▶ Tammeråsen (26 km)




Sevärdheter

- ▶ **1. Orsa** omnämns första gången i skrift i ett brev till påven på 1200-talet. Kyrkans äldsta delar är från samma tid. På sommaren 1901 brann hela Orsa ner och den nya byn flyttades till järnvägen som kommit 1894.
- ▶ **2. Stenberg.** Här finns en minnessten för bostället Stenberg för Orsa kompani som var i bruk till början av 1800-talet.
- ▶ **3. Viborg** omnämns första gången 1588 och är troligen en gammal kultplats. När Orsa kompani marscherade mot Tammeråsen för vidare öden och äventyr gjorde kompaniet regelmässigt halt och helt om på toppen av stigningen i Viborg för att, som det kom att bli för många av soldaterna, ta en sista blick över hembygden med Orsasjön och de blå bergen i fonden.
- ▶ **4. Långbromyren** ligger vid vägövergången norr om Västra Skavåsen på vägens västra sida. Namnet visar att det över myren funnits en lång kavelbro.
- ▶ **5. Västra Skavåsen** är ett litet fåbodställe med husgrunder och spår av äldre odlingar. Fåbodstället finns med i 1663 års fåbodinventering, men är förmodligen äldre.
- ▶ **6. Sockengränsen Orsa-Mora** har ett gränsmärke av sten. Gränsen finns utmärkt på en karta från 1676.
- ▶ **7. Brunnvasselbodarna.** Fåboden ligger pittoreskt på en kulle med en majstång på krönet, ett minne från den bygdekulturella renässans, som Anders Zorn åstadkom kring Siljan. Fåboden är omnämnd i fåbodinventeringen 1663. En minnessten, utformad som en runsten, berättar att vägen Bergkarlås-Daddbo byggdes 1921–23.
- ▶ **8. Tammeråsen** ligger högt och avskilt i sydläge. Från 1695 var byn Fagerberg kaptensboställe för Rättviks kompani.



Vägbeskrivning

 Vägen mellan Orsa och Tammeråsen kallas även Orsa kompaniväg och är i princip den väg som kompaniet tog på väg ut till Europas krigsskådeplatser och till regementsövningar på Rommehed. Leden överensstämmer i huvudsak även med Siljansleden. Delen Orsa kyrka–Viborg går i samhälle och bymiljöer.

Från korsningen E45 går leden under ständig stigning, efter Viborgs bystuga är det plant genom skogen ända fram till Tammeråsen.

Brunnvasselbodarna är en lämplig rastplats. Här delar sig leden och Dalkarlsvägen går på torr mark den ursprungliga vägen sydväst och parallellt med Siljansleden. Lederna går ihop efter cirka två kilometer. I anslutning till bron över Ickån finns en rastplats.

Skala 1:90 000 ■ 1 cm på kartan = 900 m